

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**Факультет права, гуманітарних і соціальних наук
Кафедра публічного та приватного права**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних завдань
з дисципліни
«АДВОКАТУРА ТА НОТАРІАТ УКРАЇНИ»
для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання
ОС «бакалавр», спеціальності 081/D8 «ПРАВО»
(електронне видання)**

«До друку, в світ дозволяю»

Проректор _____
Протокол № 11 від 30.03. 2026
р.

Укладачі:

Котова Л. В., к.ю.н., професорка
Загоруй Л. М., к.ю.н., доцентка
Арсентьєва О.С., к.ю.н., професорка
Кудрявцев К.В., асистент

*Весь цифровий і фактичний матеріал
бібліографічні відомості перевірені.
Написання одиниць відповідає стандартам*

Київ 2026

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ**

**Факультет права, гуманітарних і соціальних наук
Кафедра публічного та приватного права**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних завдань
з дисципліни
«АДВОКАТУРА ТА НОТАРІАТ УКРАЇНИ»
для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання
ОС «бакалавр», спеціальності D8 «ПРАВО»
(електронне видання)**

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
публічного та приватного права
Протокол № _11_ від 30.03.2026 р.

Київ 2026

Методичні вказівки для виконання практичних завдань з дисципліни «Адвокатура та нотаріат України» для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання, які навчаються за спеціальністю 081/D8 «ПРАВО» за освітньо-професійної програми «ПРАВО». Укладачі: Л. В. Котова, Л. М. Загоруй, О.С. Арсентьєва, К.В. Кудрявцев. Київ: вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2026. 76 с.

Практичні завдання є одним із етапів вивчення курсу «Адвокатура та нотаріат України». Методичні вказівки містять рекомендації для підготовки до практичних занять, структуру та зміст навчальної дисципліни, практичні завдання, питання для обговорення, питання для повідомлень і рефератів, словник термінів англійською мовою з перекладом, крилаті латинські вирази, нормативно-правові акти, судову практику та рекомендовану літературу.

Метою виконання практичних завдань є розвиток компетентностей щодо розуміння системи нотаріату та адвокатури в Україні, формування навичок аналізу, практичного застосування знань, чинного законодавства та судової практики ЄСПЛ.

Укладачі:

Л. В. Котова, к.ю.н., професорка

Л. М. Загоруй, к.ю.н., доцентка

О.С. Арсентьєва, к.ю.н., професорка

К.В. Кудрявцев, асистент

Відповідальний за випуск:

Антоненко М.І., к.і.н., доцент

Рецензент:

Шаповалова О.В., д.ю.н., професорка

© Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля, 2026

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
2. СТРУКТУРА КУРСУ	8
3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. БЛОК «АДВОКАТУРА»	10
4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. БЛОК «НОТАРІАТ»	21
5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ	39
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	42
7. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ З ПЕРЕКЛАДОМ (Dictionary of Terms).....	43
БЛОК «АДВОКАТУРА» - Advocacy Section	43
БЛОК «НОТАРІАТ» - Notarial System Section	43
8. КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИРАЗИ (LATIN LEGAL MAXIMS).....	45
9. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, СУДОВА ПРАКТИКА ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	46
БЛОК «АДВОКАТУРА»	61
БЛОК «НОТАРІАТ»	68
10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ	75

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сучасний етап розбудови правової держави в Україні потребує підготовки юристів нового покоління, які володіють не лише глибокими теоретичними знаннями, а й практичним інструментарієм захисту прав людини. Навчальна дисципліна «Адвокатура та нотаріат України» посідає ключове місце у системі професійної підготовки, оскільки безпосередньо розкриває механізми функціонування інститутів, що забезпечують правову допомогу та юридичне закріплення прав і фактів.

Навчальний курс «Адвокатура та нотаріат України» – є обов’язковою дисципліною, яка має на меті сформувати та розвинути знання, навички та вміння здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081/D8 «ПРАВО», які були сформовані у відповідності до освітньої-професійної програми підготовки «ПРАВО». Виконання практичних завдань є необхідним елементом вивчення дисципліни.

Метою практичних занять є засвоєння, поглиблення та розширення знань здобувачів з основних нормативних положень щодо захисту (охорони) прав, свобод та законних інтересів громадян та юридичних осіб, а також вироблення навичок із застосування положень національного законодавства та судової практики ЄСПЛ для вирішення ситуацій, що виникають у ході практичної діяльності адвоката та нотаріуса.

Практичні заняття, по суті, це заняття із розв’язання практичних задач, вирішення завдань, тестів тощо, на яких організовується детальний акцентований розгляд здобувачами окремих теоретичних положень відповідної теми навчальної дисципліни «Адвокатура та нотаріат України» та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального розв’язання здобувачами практичних задач, виконання запропонованих викладачем завдань, укладання аналітичних таблиць тощо.

Зазначене сприяє становленню сучасного висококваліфікованого фахівця; формує та розвиває правові знання здобувачів з адвокатури та нотаріату; вчить

їх аналізувати нормативно-правові акти та особисто складати правові документи; формує їх навички самостійного аналізу правових явищ; виробляє уміння застосовувати отримані знання при оцінюванні та прийняття рішення в конкретній ситуації, що виникають в процесі праці (службі).

За результатами опанування навчального курсу здобувачі вищої освіти набувають **професійних компетентностей**:

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Згідно з освітньо-професійною програмою очікуваними результатами вивчення дисципліни є наступні **програмні результати навчання**:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав 7 людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

ПРН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ПРН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

ПРН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

ПРН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

ПРН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Практичні заняття проводяться як згідно з питаннями, які розглядалися під час лекційних занять, так і за питаннями, які пропонувалися здобувачам вищої освіти для самостійного вивчення.

Комплексний підхід до організації практичної підготовки дозволяє майбутнім юристам не лише опанувати професійну етику та процедурні аспекти діяльності адвоката і нотаріуса, а й сформувати стійку правову свідомість, необхідну для успішної реалізації в обраному фаху та ефективного служіння інтересам суспільства і держави.

2. Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
БЛОК АДВОКАТУРА УКРАЇНИ				
1.	Правова основа діяльності адвокатури України	2/0/2	Історія розвитку інституту адвокатури України. Національне та міжнародне правове регулювання адвокатури як інституту надання професійної правничої допомоги. Поняття та система загальних принципів адвокатури та принципів здійснення адвокатської діяльності. Набуття права на заняття адвокатською діяльністю. Форми організації адвокатської діяльності.	Участь в обговореннях Підготовка презентації
2.	Правовий статус адвоката	2/0/2	Процес набуття статусу адвоката. Належна освіта адвоката, професійна підготовка адвоката. Порядок здачі кваліфікаційного іспиту на здобуття свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю. Присяга адвоката. Права та обов'язки адвоката. Представництво і захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб, надання консультацій. Зміст адвокатської таємниці. Відповідальність за порушення адвокатської таємниці.	Участь в обговореннях Підготовка презентації Вирішення практичних кейсів
3.	Адвокатська етика	2/0/2	Поняття та принципи адвокатської етики. Джерела адвокатської етики. Правила адвокатської етики України. Відносини адвоката з клієнтами. Судова етика адвоката. Правове становище кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури.	Участь в обговореннях Підготовка презентації Вирішення практичних кейсів
4.	Особливості правничого захисту та представництва у кримінальному, адміністративному, цивільному та господарських процесах	2/0/2	Поняття терміну «захисник». Правове становище захисника у кримінальному процесі. Особи, які можуть бути захисниками. Основні засади здійснення правового захисту: презумпція невинуватості, рівність сторін, змагальність, сприяння захисту. Взаємовідносини між адвокатом та підзахисним. Вибір та побудова позиції захисту. Право громадян на звернення до суду і представництво в суді. Поняття терміну «представник». Правові підстави участі правника як представника у цивільному, адміністративному або господарському судочинстві. Особи, що можуть бути представниками. Умови прийняття адвокатом доручення на ведення справи	Участь в обговореннях Підготовка презентації Вирішення практичних кейсів

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
БЛОК АДВОКАТУРА УКРАЇНИ				
			(цивільної, адміністративної або господарської). Обставини, що виключають участь адвоката як представника. Повноваження та процесуальна самостійність адвоката.	

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
БЛОК НОТАРІАТ УКРАЇНИ				
5.	Нотаріат в Україні	2/0/2	Поняття нотаріату. Система нотаріальних органів в Україні, їх завдання і значення. Правове становище нотаріуса. Набуття права вчиняти нотаріальні дії. Правова основа діяльності нотаріату. Повноваження державних і приватних нотаріусів, а також інших посадових осіб, уповноважених виконувати окремі нотаріальні дії.	Участь в обговореннях. Підготовка презентації
6.	Нотаріальний процес	2/0/2	Поняття нотаріального процесу. Суб'єкти нотаріального процесу. Стадії нотаріального процесу. Нотаріальне провадження. Поняття та система принципів нотаріального процесу.	Участь в обговореннях. Підготовка презентації. Вирішення практичних кейсів
7.	Загальні правила вчинення нотаріальних дій	2/0/2	Місце і строки вчинення нотаріальних дій. Установлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальних дій. Відмова у вчиненні нотаріальних дій. Оскарження нотаріальних дій або відмови у вчиненні нотаріальних дій. Оплата вчинення нотаріальних дій.	Участь в обговореннях. Підготовка презентації. Вирішення практичних кейсів

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

БЛОК «АДВОКАТУРА»

Практичне заняття 1

ПРАВОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ

ПЛАН:

1. Історія розвитку інституту адвокатури: від античності до сучасної України.
2. Поняття адвокатури як інституту надання професійної правничої допомоги.
3. Система принципів адвокатури та засади здійснення адвокатської діяльності.
4. Форми організації адвокатської діяльності (індивідуальна, бюро, об'єднання).

Ключові поняття: Адвокатура, правнича допомога, адвокатське самоврядування, верховенство права, законність, незалежність, конфіденційність, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання, Національна асоціація адвокатів України (НААУ).

Key concepts: Advocacy, legal aid, bar self-government, rule of law, legality, independence, confidentiality, law bureau, law firm, National Bar Association of Ukraine (UNBA).

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. У чому полягає конституційно-правовий статус адвокатури в Україні?
2. Які міжнародні стандарти (ООН, Рада Європи) регулюють діяльність адвокатів?
3. Аналіз принципів верховенства права, законності та незалежності в адвокатурі.
4. Чим адвокатське бюро відрізняється від адвокатського об'єднання?

5. Роль Національної асоціації адвокатів України (НААУ) у самоврядуванні.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ:

1. Етапи становлення української адвокатури (Литовські статuti, доба Козаччини).
2. Співвідношення понять «правнича допомога» та «юридичні послуги».
3. Монополія адвокатури в Україні: за та проти.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1. Три адвокати вирішили створити спільне утворення для надання послуг. Один наполягав на формі ТОВ, інший - на адвокатському бюро. Яку організаційну форму їм слід обрати згідно із Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»?

Завдання № 2. Адвокат К. вирішив поєднати адвокатську діяльність із роботою на посаді юрисконсульта в державному органі. Чи сумісні ці види діяльності? Обґрунтуйте відповідь з посиланням на ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
3. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
4. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 груд. 2005 р. № 3262-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 15. Ст. 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.

5. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лют. 2015 р. № 192-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 18, № 19/20. Ст. 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
6. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.
7. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>
8. Шкарупа В. К., Філонов О. В., Титов А. М., Кінаш Ю. Я. Адвокатура України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Знання, 2008. 398 с.
9. Фурса С. Я. Адвокатура України : навч. посіб. : у 2 кн. Київ : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. Кн. 1. 940 с.
10. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Алерта, 2014. 624 с.
11. Юрасов А. В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України : практ. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.
12. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2008. 156 с.
13. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

Практичне заняття 2

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА

ПЛАН:

1. Процедура набуття статусу адвоката: кваліфікаційний іспит та стажування.
2. Присяга адвоката та її юридичне значення.
3. Права та обов'язки адвоката у відносинах з органами влади та клієнтами.
4. Адвокатська таємниця: зміст, термін дії та гарантії збереження.

Ключові поняття: Адвокат, кваліфікаційний іспит, стажування, свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, присяга адвоката, Єдиний реєстр адвокатів України (ЄРАУ), адвокатська таємниця, адвокатський запит, професійні права та обов'язки, несумісність.

Key concepts: Lawyer (Attorney-at-law), qualifying examination, internship, certificate of right to practice law, lawyer's oath, Unified Register of Advocates of Ukraine (URAU), attorney-client privilege, lawyer's inquiry, professional rights and duties, incompatibility.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Які вимоги висуваються до особи, що бажає стати адвокатом?
2. Порядок складання кваліфікаційного іспиту: світовий досвід та українські реалії.
3. Що входить до предмету адвокатської таємниці?
4. За яких умов адвокат може бути звільнений від обов'язку зберігати таємницю?
5. Професійні права адвоката: право на запит та доступ до інформації.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ:

1. Свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю: порядок видачі та анулювання.

2. Відповідальність за розголошення адвокатської таємниці.
3. Соціальні та правові гарантії адвокатської діяльності в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1. Під час обшуку в офісі адвоката слідчий намагався вилучити дос'є клієнта, аргументуючи це тим, що там містяться докази кримінального правопорушення. Оцініть дії слідчого з позиції ст. 22 та 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Завдання № 2. Адвокат отримав запит від податкової служби з вимогою надати інформацію про суму гонорару, отриманого від конкретного клієнта. Чи має право адвокат надати таку інформацію?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
3. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
4. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 груд. 2005 р. № 3262-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 15. Ст. 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
5. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лют. 2015 р. № 192-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 18, № 19/20. Ст. 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.

6. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.
7. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>
8. Шкарупа В. К., Філонов О. В., Титов А. М., Кінаш Ю. Я. Адвокатура України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Знання, 2008. 398 с.
9. Фурса С. Я. Адвокатура України : навч. посіб. : у 2 кн. Київ : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. Кн. 1. 940 с.
10. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Алерта, 2014. 624 с.
11. Юрасов А. В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України : практ. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.
12. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2008. 156 с.
13. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

Практичне заняття 3

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА

ПЛАН:

1. Поняття та джерела адвокатської етики. Правила адвокатської етики України.
2. Принципи конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.
3. Етика відносин адвоката з судом та іншими учасниками процесу.

4. Дисциплінарна відповідальність адвоката: підстави та процедура.

Ключові поняття: *Правила адвокатської етики, конфлікт інтересів, добропорядність, чесність, стриманість, культура поведінки, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарний проступок, кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (КДКА), дисциплінарне стягнення.*

Key concepts: *Rules of Professional Conduct (Rules of Lawyer's Ethics), conflict of interest, integrity, honesty, restraint, culture of behavior, disciplinary liability, disciplinary offense, Qualification and Disciplinary Commission of the Bar (QDCB), disciplinary sanction.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Чому етичні норми є обов'язковими для адвоката, а не просто рекомендаційними?
2. Як адвокат має діяти у разі виявлення конфлікту інтересів між двома клієнтами?
3. Допустимі межі критики суду та колег-адвокатів.
4. Рекламування адвокатської діяльності: що заборонено Правилами етики?
5. Види дисциплінарних стягнень, що застосовуються до адвокатів.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ:

1. Чесність та добропорядність адвоката як фундамент професії.
2. Особливості етики адвоката в соціальних мережах.
3. Роль Кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури (КДКА).

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1. Адвокат у прямому ефірі на телебаченні назвав свого колегу (представника протилежної сторони) «некомпетентним шарлатаном». Чи є в цих діях порушення етичних норм? Які наслідки можуть настати?

Завдання № 2. Клієнт наполягає на використанні у суді завідомо неправдивих свідчень. Як має вчинити адвокат згідно з Правилами адвокатської етики (ПАЕ)?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
3. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
4. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 груд. 2005 р. № 3262-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 15. Ст. 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
5. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лют. 2015 р. № 192-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 18, № 19/20. Ст. 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
6. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.
7. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НІОУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyku-naukovyh-konferenczij/>
8. Шкарупа В. К., Філонов О. В., Титов А. М., Кінаш Ю. Я. Адвокатура України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Знання, 2008. 398 с.

9. Фурса С. Я. Адвокатура України : навч. посіб. : у 2 кн. Київ : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. Кн. 1. 940 с.
10. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Алерта, 2014. 624 с.
11. Юрасов А. В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України : практ. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.
12. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2008. 156 с.
13. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

Практичне заняття 4

ЗАХИСТ ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО У РІЗНИХ ВИДАХ СУДОЧИНСТВА

ПЛАН:

1. Процесуальний статус захисника у кримінальному провадженні.
2. Особливості участі адвоката як представника у цивільному та господарському процесах.
3. Повноваження адвоката в адміністративному судочинстві.
4. Обставини, що виключають участь адвоката у справі.

Ключові поняття: *Захисник, представник, ордер, договір про надання правничої допомоги, правова позиція, змагальність, презумпція невинуватості, процесуальна самостійність, доказування, безоплатна вторинна правнича допомога (БВПД).*

Key concepts: *Defense counsel, representative, order (warrant), agreement on legal assistance, legal position, adversarial principle, presumption of innocence, procedural independence, burden of proof, free secondary legal aid.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Різниця між термінами «захисник» та «представник».
2. Які документи підтверджують повноваження адвоката в суді (ордер, договір, витяг)?
3. Принцип змагальності та роль адвоката у доказуванні.
4. Коли участь захисника у кримінальному провадженні є обов'язковою?
5. Процесуальна самостійність адвоката: чи може адвокат діяти всупереч волі клієнта?

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА РЕФЕРАТИВ:

1. Побудова стратегії та тактики захисту у кримінальній справі.
2. Особливості доказування в господарських спорах.
3. Безоплатна вторинна правнича допомога (БВПД) в Україні.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1. Адвокат прийняв доручення на ведення справи про розірвання шлюбу. Через тиждень до нього звернулася інша сторона цього ж спору з проханням підготувати заперечення. Як має діяти адвокат?

Завдання № 2. У кримінальному процесі обвинувачений визнає провину, але адвокат бачить, що в діях особи відсутній склад злочину. Чи має право адвокат просити суд про виправдання підзахисного всупереч його позиції? (Див. ПАЕ та КПК).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

3. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

4. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 груд. 2005 р. № 3262-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 15. Ст. 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.

5. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12 лют. 2015 р. № 192-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 18, № 19/20. Ст. 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.

6. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.

7. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>

8. Шкарупа В. К., Філонов О. В., Титов А. М., Кінаш Ю. Я. Адвокатура України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Знання, 2008. 398 с.

9. Фурса С. Я. Адвокатура України : навч. посіб. : у 2 кн. Київ : Видавець Фурса С. Я. ; КНТ, 2006. Кн. 1. 940 с.

10. Фіолевський Д. П. Адвокатура : підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Алерта, 2014. 624 с.

11. Юрасов А. В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України : практ. посіб. Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2012. 307 с.

12. Яновська О. Г. Адвокатура та судова риторика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. Київ : КНЕУ, 2008. 156 с.

13. Яновська О. Г. Адвокатура України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

БЛОК «НОТАРІАТ»

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1: НОТАРІАТ В УКРАЇНІ

ПЛАН:

1. Поняття нотаріату. Система нотаріальних органів в Україні, їх завдання і значення.

2. Правове становище нотаріуса. Набуття права вчинення нотаріальних дій.

3. Повноваження державних і приватних нотаріусів, а також інших посадових осіб, уповноважених виконувати окремі нотаріальні дії.

Ключові поняття: *Нотаріат, державний нотаріус, приватний нотаріус, Міністерство юстиції, Нотаріальна палата України, право на заняття нотаріальною діяльністю, присяга нотаріуса, кваліфікаційне свідоцтво, державне регулювання, правовстановлюючі документи.*

Key concepts: *Notary, public notary, private notary, Ministry of Justice, Notary Chamber of Ukraine, right to practice as a notary, notary's oath, qualification certificate, state regulation, title documents.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Що таке нотаріат та яка його правова природа?
2. Які є види нотаріальних систем у світі?
3. Які основні функції виконує нотаріат?
4. Які принципи лежать в основі діяльності нотаріату?
5. Які основні нормативно-правові акти регулюють нотаріальну діяльність в Україні?
6. Яка роль нотаріату у забезпеченні законності та захисті прав громадян?

7. Як співвідносяться функції охорони та захисту цивільних прав, які виконує нотаріус ?

8. Перелік гарантій осіб, які вчиняють нотаріальні дії.

9. Назвіть права та обов'язки нотаріуса.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ І РЕФЕРАТИВ:

1. Нотаріат як медіатор.

2. Нотаріальна таємниця: загальна характеристика.

3. Дуалістична природа нотаріату.

4. Історія розвитку нотаріату в Україні та світі.

5. Функції нотаріату в системі захисту прав громадян.

6. Принципи діяльності нотаріату та їх значення у правозастосуванні.

7. Нормативно-правове забезпечення діяльності нотаріату в Україні.

8. Порівняльний аналіз нотаріальних систем України та країн ЄС.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1.

З метою посвідчення шлюбного договору до нотаріуса звернулося подружжя Іванюк, які просили внести до його умов пункт про обов'язок сторін у разі порушення одним із них подружньої вірності компенсувати іншій шкоду у розмірі, еквівалентному 10 тис. євро з коштів, які належать їм на праві особистої приватної власності. Можливість включення такого пункту вони обґрунтовували посиланням на статті 8, 9 Сімейного кодексу України.

Чи може бути посвідчений шлюбний договір за такої умови ?

Завдання № 2.

Морозенко просила нотаріуса надати пораду в сімейній справі. Її чоловік зловживає спиртними напоями і не приносить додому заробітної плати. Вона просила нотаріуса офіційно звернутися до роботодавця й витребувати довідку про розмір заробітної плати її чоловіка на підставі ст. 4 Закону України «Про нотаріат».

Як повинен та може діяти нотаріус у цій ситуації ?

Завдання № 3.

До приватного нотаріуса звернувся Коваленко з метою видачі свідоцтва

про право на спадщину в інтересах її малолітньої доньки після смерті чоловіка, з яким вона перебувала у фактичних відносинах. На підтвердження родинних стосунків доньки із померлим вона надала свідоцтво про народження, але у нотаріуса викликала сумнів його форма. З метою перевірки документа нотаріус звернувся до органів ДРАЦСу, йому повідомили, що таке свідоцтво не видавалось.

Як повинен діяти нотаріус в цій ситуації ?

Яка функція нотаріату має місце?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141, поточна редакція від 01.01.2020. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII, поточна редакція від 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 р. № 296/5, поточна редакція від 14.06.2025. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

4. Коротюк О. В. Нотаріат в Україні : навч. посіб. Ірпінь : Державний податковий університет. - ОВК, 2023. 606 с.

5. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліґа-Прес, 2018. 398 с.

6. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.

7. Долинська М. С. Становлення та розвиток законодавства про нотаріальну діяльність в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, Львів, 2017. 465 с.

8. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Істина, 2018. 480 с.

9. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. Київ: ОВК, 2017. 190 с.

10. Коротюк О. В. Нотаріат в умовах війни : практичний посібник. Київ: ОВК, 2022. 98 с.

11. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Харків: ФО-П Лисяк Л.С., 2020. 448 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2: НОТАРІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

ПЛАН:

1. Поняття нотаріального процесу.
2. Суб'єкти нотаріального процесу.
3. Стадії нотаріального процесу.
4. Нотаріальні провадження.
5. Поняття та система принципів нотаріального процесу.

Ключові поняття: *Нотаріальний процес, суб'єкти нотаріального процесу, стадії нотаріального процесу, нотаріальні провадження, принципи нотаріального процесу, процедурні норми, безспірність, законність, об'єктивність, юридична чинність.*

Key concepts: *Notarial process, subjects of the notarial process, stages of the notarial process, notarial proceedings, principles of the notarial process, procedural norms, indisputability, legality, objectivity, legal validity.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Визначте поняття нотаріального процесу та його характерні ознаки.
2. Дайте класифікацію суб'єктів нотаріального процесу.
3. Які є стадії нотаріального процесу?
4. Визначте зміст стадії порушення нотаріальної справи.
5. Визначте зміст стадії підготовки до вчинення нотаріальної дії.
6. Визначте зміст стадії розгляду нотаріальної справи по суті.
7. Які види нотаріальних проваджень існують у нотаріальному процесі?
8. Що є предметом нотаріальної діяльності у цих видах нотаріальних проваджень?

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ І РЕФЕРАТИВ:

1. Нотаріальні дії, спрямовані на надання документам виконавчої сили.
2. Охоронні нотаріальні дії.
3. Нотаріальні дії, спрямовані на надання документам виконавчої сили.
4. Нотаріат та охорона приватних прав.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

(для обговорювання на занятті, письмового виконання та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1.

До приватного нотаріуса звернувся за посвідченням заповіту гр. К., який прийшов разом зі спадкоємцем, який був зазначений у його заповіті. Під час розмови з нотаріусом, гр. К., який був літнього віку, пояснив, що залишився без стороннього догляду, діти ним не опікуються, тому він вирішив заповісти свою квартиру сусіду, який йому допомагає в побуті. Гр. К., запитав, чи може він в заповіті зазначити умови отримання сусідом спадщини, а саме, надання йому догляду.

Як нотаріус повинен діяти у даній ситуації.

Яким чином нотаріус встановлює дійсність намірів осіб, що звертаються за вчиненням нотаріальної дії.

Відповідь обґрунтуйте.

Завдання № 2.

Нотаріус попередив заявника, що вчинення нотаріальної дії відкладається на 2 місяці, оскільки документи надані ним не в повному обсязі і деякі з них необхідно направити на експертизу. Отже, відповідно до Закону України «Про нотаріат» для кожного ускладнення передбачено певний строк на який вчинення нотаріального процесу відкладається.

Чи правомірно діяв нотаріус?

Чи може бути продовжений строк для вчинення нотаріального провадження, якщо нотаріус перебуває у відпустці?

Завдання № 3.

До державного нотаріуса звернувся один із спадкоємців, який просив в урочистій обстановці оголосити зміст заповіту. Для цього за його проханням нотаріус запросив всіх спадкоємців, зазначених в заповіті, і оголосив його зміст.

Які необхідно надати документи для того, щоб була можливість цю дію вчинити?

Чи може нотаріус за вчинення цієї нотаріальної дії, не передбаченої

законодавством України, брати плату?

Чи нестиме нотаріус відповідальність за вчинення нотаріальної дії, непередбаченої законодавством України, для громадян України?

Завдання № 4.

Проаналізуйте зміст ст.41 Закону України «Про нотаріат», а саме, які нотаріальні дії можуть вчинятися нотаріусом чи посадовою особою виконавчого комітету сільської, селищної, міської Ради народних депутатів на всій території України.

Чи можна з цієї норми зробити висновок про те, що нотаріуси можуть і повинні виїжджати в інші міста, села тощо, в яких є інші нотаріальні контори або працюють приватні нотаріуси.

Завдання № 5.

С. під час перебування в лікарні звернувся до чергового лікаря лікарні з проханням посвідчити його довіреність на отримання братом поштового переказу, але йому в цьому відмовили.

Чи може він оскаржити відмову чергового лікаря лікарні? Який порядок такого оскарження?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст. 141, поточна редакція від 01.01.2020. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII, поточна редакція від 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 р. № 296/5, поточна редакція від 14.06.2025. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

4. Стефанчук, Р. О. Нотаріат в Україні: підручник. Київ: Алерта, 2020. 528 с.

5. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 398 с.

6. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.

7. Долинська М. С. Становлення та розвиток законодавства про нотаріальну діяльність в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, Львів, 2017. 465 с.

8. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Істина, 2018. 480 с.

9. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. Київ: ОВК, 2017. 190 с.

10. Баранкова В. Законність нотаріальних актів. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 28–34.

11. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Харків: ФО-П Лисяк Л.С., 2020. 448 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3: ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ. ЧАСТИНА 1.

ПЛАН:

1. Місце і строки вчинення нотаріальних дій.
2. Установлення особи, яка звернулась за вчиненням нотаріальної дії.
3. Відмова у вчиненні нотаріальної дії. Оскарження нотаріальної дії або відмови у вчиненні нотаріальних дій.
4. Оплата вчинення нотаріальних дій.

Ключові поняття: *Місце вчинення нотаріальної дії, установлення особи, перевірка правоздатності, перевірка дієздатності, відмова у вчиненні нотаріальної дії, оскарження в суді, державне мито, плата за послуги, нотаріальний округ, строки вчинення.*

Key concepts: *Place of notarial act, identification of a person, verification of legal capacity, verification of dispositive capacity, refusal to perform a notarial act, judicial appeal, state duty, service fees, notarial district, performance terms.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Назвіть гарантії нотаріальної діяльності.

2. Чи зобов'язаний дотримуватися таємниці вчинення нотаріальних дій помічник приватного нотаріуса?
3. Розкрийте зміст поняття «нотаріальна таємниця».
4. Ким і в якому порядку здійснюється контроль за здійсненням нотаріальної діяльності?
5. В якому розмірі стягується державне мито за видачу свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно?
6. Розкрийте зміст поняття «територіальна компетенція нотаріусів».
7. Вкажіть розмір державного мита, що стягується при посвідченні заповіту на користь держави.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ І РЕФЕРАТИВ:

1. Земельні питання в нотаріальній практиці.
2. Територіальна компетенція нотаріальних органів України як один із головних засад здійснення нотаріального процесу в Україні.
3. Забезпечення охорони нотаріальної таємниці нотаріуса в українському законодавстві.
4. Конфлікт інтересів у нотаріальній діяльності: причини, наслідки та способи запобігання.
5. Відповідальність нотаріусів за порушення етичних норм: український та міжнародний досвід.
6. Етика нотаріусів та їх роль у формуванні правової культури суспільства.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

(для обговорювання на занятті, письмового виконання та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1.

В. надав нотаріусу документи для посвідчення договору купівлі-продажу будинку, який належав йому на праві власності. Однак достовірність наданих документів у нотаріуса викликала сумнів і він виніс постанову про направлення документів на експертизу.

Чи правомірно вчинив нотаріус, якщо В. заперечував правомірність проведення експертизи ?

Завдання № 2.

18 березня 2011 року В. уклав договір позики в сумі 20 тис. грн. з комерційним банком «Либідь». При цьому був посвідчений також договір застави предметом якого була трикімнатна квартира Власенка, розташована в центрі м. Києва. Квартира, за погодженням сторін, була оцінена у 100 тис. грн. 22 березня 2011 року.

В червні 2011 року В. звернувся до нотаріуса з проханням посвідчити договір позики в сумі 40 тис. грн. з приватною фірмою «Горобина». Після перевірки наявності заборон відчуження об'єктів нерухомого майна нотаріус відмовив у посвідченні цього договору. Однак В. пояснював, що між вартістю заставленої квартири та сумою боргу існує різниця у 80 тис. грн. і тому він має право на підставі цієї різниці укладати додатковий договір позики.

Чи правомірно відмовив нотаріус у вчиненні нотаріальної дії?

Які у мови має забезпечувати застава при наданні кредиту?

Завдання № 3.

Під час вчинення нотаріальної дії у нотаріуса виник сумнів щодо справжності документів, як має діяти нотаріус?

На який строк нотаріус може відкласти вчинення нотаріальної дії?

Завдання № 4.

15-ти річній К. суд надав дозвіл на одруження. Під час шлюбу подружжя придбало гараж. Через чотири місяці після одруження за бажанням обох із подружжя суд задовільнив позов про їх розлучення. За рішенням суду гараж перейшов у власність К., яка незабаром звернулась до нотаріуса з проханням посвідчити договір купівлі-продажу гаража.

Нотаріус відмовив у вчиненні такої нотаріальної дії, мотивуючи це тим, що на даний момент К. вже не перебуває у шлюбі та їй не виповнилось ще 18 років на момент укладання договору купівлі-продажу. Для посвідчення договору нотаріус вимагав згоди батьків та відповідного рішення органу опіки та піклування.

Чи правильні дії нотаріуса?

Завдання № 5.

Гр. Савченко звернулась до суду з приводу оскарження неправильно вчиненої нотаріальної дії, в результаті якої була заподіяна матеріальна шкода.

До якого провадження слід звертатися?

Чи буде відшкодовуватись шкода, заподіяна неправильно вчиненою нотаріальною дією, якщо постраждалою особою є дружина нотаріуса?

Яку відповідальність буде покладено на нотаріуса?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII, поточна редакція від 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Затв. наказом Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. Офіційний вісник України. 2011. № 91. с. 172.
3. Коротюк О. В. Спадщина з іноземним елементом : практичний посібник. К.: ОВК, 2023. 236 с.
4. Стефанчук, Р. О. Нотаріат в Україні: підручник. Київ: Алерта, 2020. 528 с.
5. Шутенко О. В. Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ: впровадження змін щодо діяльності консульських установ при здійсненні нотаріальних дій. Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2021. № 1(15). С.20–23.
6. Коротюк О. В. Нотаріат в умовах війни : практичний посібник. Київ: ОВК, 2022. 98 с.
7. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 398 с.
8. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.
9. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Істина, 2018. 480 с.
10. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. Київ: ОВК, 2017. 190 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4: ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ. ЧАСТИНА 2.

ПЛАН:

1. Нотаріус як основний суб'єкт нотаріальних відносин.
2. Відмова у вчиненні нотаріальної дії. Оскарження нотаріальної дії або відмови у вчиненні нотаріальних дій.
3. Оплата вчинення нотаріальних дій.

Ключові поняття: Нотаріальна таємниця, відповідальність нотаріуса, страхування цивільно-правової відповідальності, реєстр нотаріальних дій, електронний реєстр, печатка нотаріуса, посвідчувальний напис, виконавчий напис, копії документів, дублікат.

Key concepts: Notarial secrecy, notary's liability, professional indemnity insurance, register of notarial acts, electronic register, notary's seal, certification inscription, writ of execution, copies of documents, duplicate.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Назвіть гарантії нотаріальної діяльності.
2. Чи зобов'язаний дотримуватися таємниці вчинення нотаріальних дій помічник приватного нотаріуса?
3. Розкрийте зміст поняття «нотаріальна таємниця».
4. Ким і в якому порядку здійснюється контроль за здійсненням нотаріальної діяльності?
5. В якому розмірі стягується державне мито за видачу свідоцтва про право на спадщину на нерухоме майно?
6. Розкрийте зміст поняття «територіальна компетенція нотаріусів».
7. Вкажіть розмір державного мита, що стягується при посвідченні заповіту на користь держави.

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ І РЕФЕРАТИВ:

1. Земельні питання в нотаріальній практиці.

2. Територіальна компетенція нотаріальних органів України як один із головних засад здійснення нотаріального процесу в Україні.

3. Забезпечення охорони нотаріальної таємниці нотаріуса в українському законодавстві.

4. Аналіз сучасних вимог до нотаріусів в Україні: порівняння з міжнародною практикою.

5. Аналіз значення професійної відповідальності нотаріуса та її впливу на суспільство.

6. Нотаріальна діяльність як механізм захисту прав громадян.

7. Роль цифрових технологій у нотаріальній діяльності.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

(для обговорювання на занятті, письмового виконання та прикріплення в Moodle)

Завдання № 1.

Після подачі заяви про розірвання шлюбу до органу ДРАЦСу взаємовідносини між подружжям настільки погіршилися, що вони не бажали бачити одне одного. Але до спільного майна подружжя належали: дача та квартира, тому було необхідно це майно розділити. Один із подружжя звернувся до нотаріуса із проханням вирішити цю ситуацію.

Які варіанти нотаріус може запропонувати ?

Завдання 2.

Марюк звернулась до державного нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії, але оскільки у неї не було коштів, щоб заплатити державне мито, оскільки вона є переселенкою з Донбасу, тимчасово не працює, на її утриманні трое дітей, вона просила нотаріуса звільнити її від сплати державного мита. Нотаріус відмовив їй у цьому.

**Чи не порушені гарантії особи на отримання нотаріальної допомоги ?
Порадьте як має діяти Марюк ?**

Завдання 3.

Завідувач державної нотаріальної контори звернулася з проханням до нотаріуса, який працює у цій нотаріальній конторі, видати свідоцтво про право на спадщину її двоюрідному брату раніше шестимісячного строку, оскільки той від'їжджає на постійне місце проживання в Польщу. Своє прохання вона

аргументувала тим, що добре знає цю родину і вважає, що інших спадкоємців ні за законом, ні за заповітом немає.

Як має діяти нотаріус в цій ситуації ?

Чи будуть порушені принципи нотаріального процесу, якщо нотаріус вчинить це нотаріальне провадження раніше 6-місячного строку ?

Завдання 4.

В. надав нотаріусу документи для посвідчення договору купівлі-продажу будинку, який належав йому на праві власності. Але достовірність наданих документів у нотаріуса викликала сумнів і він виніс постанову про направлення документів на експертизу.

Чи правомірно вчинив нотаріус, якщо В. заперечував правомірність проведення експертизи, мотивуючи це відсутністю часу та коштів?

Завдання 5.

Л. звернувся до нотаріуса для посвідчення своєї згоди на усиновлення його дитини. Після роз'яснень, наданих нотаріусом, Л. просив нотаріуса відкласти вчинення нотаріальної дії, оскільки йому необхідний час для прийняття остаточного рішення.

Який час нотаріус має право надати Л. для прийняття остаточного рішення?

Чи передбачено законодавством такий випадок?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Про нотаріат: Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII, поточна редакція від 24.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

2. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Затв. наказом Міністерства юстиції України від 11 листопада 2011 р. № 3306/5. Офіційний вісник України. 2011. № 91. с. 172.

3. Коротюк О. В. Спадщина з іноземним елементом : практичний посібник. К.: ОВК, 2023. 236 с.

4. Стефанчук, Р. О. Нотаріат в Україні: підручник. Київ: Алерта, 2020. 528 с.

5. Шутенко О. В. Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ: впровадження змін щодо діяльності консульських установ при здійсненні

нотаріальних дій. Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2021. № 1(15). С.20–23.

6. Коротюк О. В. Нотаріат в умовах війни : практичний посібник. Київ: ОВК, 2022. 98 с.

7. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 398 с.

8. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.

9. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Істина, 2018. 480 с.

10. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. Київ: ОВК, 2017. 190 с.

11. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат України та перспективи його розвитку. *Право України*. 2020. № 9. С. 43–61.

12. Череватенко І. М. Поняття нотаріальної юрисдикції та її види. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Юридичні науки». 2022. № 11. С. 134–142.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5: ТЕМА: ПОСВІДЧЕННЯ ПРАВ ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО: ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ, ДОГОВІР ДАРУВАННЯ, ДОГОВІР МІНИ, ДОГОВІР ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ ТА ІНШІ

ПЛАН:

1. Загальний порядок посвідчення права власності на нерухоме майно нотаріусом.

2. Особливості укладення та нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу нерухомості.

3. Правове регулювання та специфіка посвідчення договору дарування нерухомого майна.

4. Договір міні: порядок укладення, нотаріальне посвідчення та правові наслідки.

5. Договір довічного утримання: права та обов'язки сторін, нотаріальне посвідчення.

6. Оскарження правочинів щодо нерухомого майна: судова практика.

7. Нотаріальне посвідчення угод із нерухомістю за участю іноземців.

Ключові поняття: Договір купівлі-продажу, договір дарування, договір міні, договір довічного утримання, нерухоме майно, державна реєстрація прав, витяг з реєстру, обтяження майна, іпотека, правочини за участю іноземців.

Key concepts: Sale and purchase agreement, deed of gift, exchange agreement, life maintenance agreement, immovable property (real estate), state registration of rights, extract from the register, encumbrance of property, mortgage, transactions involving foreigners.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ:

1. Які документи необхідні для нотаріального посвідчення договорів щодо нерухомості?

2. Які особливості має договір дарування нерухомості порівняно з іншими угодами? У яких випадках договір міні є вигіднішим за купівлю-продаж?

3. Які правові ризики існують при укладенні договору довічного утримання?

4. Як можна оскаржити договір, укладений щодо нерухомого майна?

5. Які податки та збори сплачуються при посвідченні договорів на нерухомість?

6. Яку роль відіграє нотаріус у захисті прав сторін при укладенні договорів із нерухомістю?

ТЕМИ ДЛЯ ПОВІДОМЛЕНЬ І РЕФЕРАТИВ:

1. Посвідчення договору купівлі-продажу нерухомого майна: нотаріальний аспект.

2. Переваги та ризики договору дарування нерухомого майна.

3. Нотаріальне посвідчення договору міни: правові нюанси та судова практика.

4. Особливості договору довічного утримання: плюси та мінуси для сторін.

5. Правові підстави та механізми оскарження договорів щодо нерухомості.

6. Роль нотаріуса у захисті прав сторін при посвідченні угод із нерухомістю.

7. Нотаріальна практика визнання договорів щодо нерухомого майна недійсними.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ:

(для обговорювання на занятті, письмового виконання з посиланням на чинне законодавство та судову практику та прикріплення в Moodle)

1. Описати порядок нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу нерухомого майна.

2. Проаналізувати основні положення договору дарування нерухомості.

3. Підготувати зразок договору міни нерухомого майна з поясненнями. Дослідити судову практику щодо визнання договорів нерухомості недійсними.

4. Порівняти правові наслідки договору довічного утримання та договору дарування.

5. Визначити основні вимоги до нерухомого майна, що передається за договором купівлі-продажу.

6. Дослідити випадки шахрайства при укладенні договорів на нерухомість.

7. Описати процедуру спадкування нерухомого майна та його нотаріальне оформлення.

Завдання 1

Публічне акціонерне товариство «Сведбанк» звернулося з позовом до приватного нотаріуса Херсонського міського нотаріального округу Круглової про відшкодування шкоди, заподіяної неправомірними діями нотаріуса під час посвідчення іпотечного договору 13 листопада 2012 р. Позивач обґрунтовував свій позов тим, що під час посвідчення зазначеного договору між ним та Лубко нотаріус не виконав вимог закону щодо визначення обсягу дієздатності фізичної особи. Саме внаслідок таких порушень, на думку позивача, договір іпотеки, посвідчений нотаріусом Кругловою 13.11.2012 р., рішенням Комсомольського районного суду м. Херсону від 30.09.2013 р. визнано недійсним з підстави, що особа, яка вчинювала зазначений правочин, не мала необхідного обсягу цивільної дієздатності. Під час розгляду справи про визнання договору іпотеки недійсним судом було встановлено, що Лубко

рішенням суду від 23 грудня 2010 р. була визнана недієздатною та їй було призначено опікуна.

Заперечуючи проти позову, нотаріус стверджувала, що посвідчення договору відбулося у повній відповідності до вимог закону. Як встановлено в судовому засіданні з пояснень відповідача, представника відповідача та матеріалів справи, Кругловою при вчиненні нотаріальної дії щодо посвідчення договору іпотеки, укладеного між позивачем та Лубко, було встановлено особи учасників цивільних відносин, які звернулися за посвідченням даного правочину, у тому числі визначено обсяг цивільної дієздатності фізичної особи – Лубко відповідно до її паспорту та у зв'язку із відсутністю сумнівів щодо обсягу її цивільної дієздатності, незважаючи на її похилий вік, нотаріус не зверталася до органів опіки та піклування для встановлення факту відсутності опіки або піклування над нею.

Яке рішення має прийняти суд?

Які правила щодо визначення обсягу цивільної дієздатності фізичних осіб і перевірки цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб встановлено законодавством?

Завдання 2

Пілюк звернувся до Печерського районного суду м. Києва із позовом в інтересах недієздатного Громова до П'ятої Київської державної нотаріальної контори про визнання дій неправомірними та зобов'язання вчинити дії. Позивач просив визнати недійсними нотаріальні дії щодо видачі за заявою недієздатного Громова дубліката договору купівлі-продажу квартири та посвідчення довіреності від імені недієздатного Громова на ім'я Троцько. В обґрунтування вимог позивач посилається на те, що призначений опікуном Громова, який є інвалідом з дитинства 2 групи та визнаний судом недієздатним. 29 травня 1998 р. на той час опікун недієздатного Громова - його батько від імені недієздатного та в його інтересах придбав однокімнатну квартиру. 13 квітня 2007 р. невідома особа, яка видала себе за недієздатного Громова, без згоди його опікуна та органу опіки та піклування уклала договір купівлі-продажу вказаної квартири з Притичко, 14 лютого 2011 р. договір у зв'язку з цими обставинами судом було визнано недійсним.

В ході розгляду справи в суді було встановлено, що даний договір укладено на підставі виданого П'ятою Київською державною нотаріальною конторою 24 березня 2007 р. за заявою від імені недієздатного Громова дублікату договору від 29 травня 1998 р. та посвідченої від імені останнього довіреності від 24 березня 2007 р. Під час вчинення зазначених нотаріальних дій не встановлена особа, що видавала себе за Громова, діяла на підставі його паспорту, який був ним втрачений у лютому 2007 р. та пізніше поновлений у встановленому законом порядку. Позивач зазначає безпідставність вчинення цих нотаріальних дій, оскільки в тексті договору, дублікат якого було видано

нотаріусом, зазначено про недієздатність Громова, крім того, копія рішення суду про визнання його недієздатним наявна в матеріалах нотаріальної справи.

Як має бути вирішена справа?

Які загальні правила вчинення нотаріальних було порушено нотаріусом.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ТЕМИ:

1. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356
2. Про нотаріат. Закон України. Відомості Верховної Ради України, 1993, № 39, ст.383
3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом М-ва юстиції України від 22.02. 2012 р. № 296/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
4. Українське цивільне право. Договірне право: Академічний курс. Львів.ПАІС, 2020. 464с.
6. Коротюк О. В. Нотаріат в Україні : навч. посіб. Ірпінь : ОВК, 2023. 606 с.
7. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Харків: ФО-П Лисяк Л.С., 2020. 448 с.
8. Ярмиш, О. Нотаріат в Україні: теорія і практика: підручник. Харків: Право, 2021. 450 с

**5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СКЛАДАННЯ ЕКЗАМЕНУ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АДВОКАТУРА ТА НОТАРІАТ»
для здобувачів вищої освіти 4 курсу**

Питання до екзамену (блок: Адвокатура)

1. Поняття адвокатської діяльності в Україні, її сутність.
2. Історія розвитку адвокатури у світі.
3. Історія розвитку адвокатури України.
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».
5. Загальні принципи організації інституту адвокатури.
6. Загальні принципи діяльності адвокатів.
7. Адвокатура в юридичному механізмі захисту прав людини.
8. Відносини адвокатури України з державними органами.
9. Проблеми громадянства адвоката.
10. Міжнародно-правові документи, які регламентують діяльність адвокатури.
11. Принцип верховенства права.
12. Незалежність адвокатів у процесі виконання ними своїх функцій.
13. Додержання адвокатами норм професійної етики.
14. Набуття права на заняття адвокатською діяльністю.
15. Присяга адвоката України.
16. Поняття адвокатського бюро.
17. Поняття адвокатського об'єднання.
18. Єдиний реєстр адвокатів України.
19. Помічник адвоката та його повноваження.
20. Види адвокатської діяльності.
21. Професійні права адвоката.
22. Професійні обов'язки адвоката.
23. Адвокатська таємниця.
24. Гарантії адвокатської діяльності.
25. Адвокатський запит.
26. Підстави для здійснення адвокатської діяльності.
27. Форма та зміст договору про надання правової допомоги.
28. Підстави для відмови про надання правової допомоги.
29. Зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.
30. Припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
31. Дисциплінарна відповідальність адвоката.
32. Види дисциплінарних стягнень, строк застосування дисциплінарних стягнень.
33. Поняття дисциплінарного провадження.
34. Порядок розгляду дисциплінарної справи.

35. Прийняття рішення у дисциплінарній справі.
36. Поняття адвокатського самоврядування.
37. Конференція адвокатів регіону.
38. Рада адвокатів регіону.
39. Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури.
40. Рада адвокатів України.
41. Принцип оплати роботи адвокатів.
42. Визначення захисника у кримінальній справі.
43. Процесуальне становище захисника у кримінальному процесі.
44. Вступ захисника до кримінальної справи.
45. Вироблення захисником правової позиції у справі.
46. Робота захисника у суді першої інстанції.
47. Робота адвоката-захисника під час апеляційного та касаційного провадження.
48. Адвокат-представник потерпілого.
49. Правовий статус адвоката у цивільному процесі.
50. Правовий статус адвоката-представника у господарському процесі.
51. Правовий статус адвоката в адміністративному процесі.
52. Повноваження адвоката в апеляційному провадженні.
53. Права та обов'язки адвоката під час захисту неповнолітніх.
54. Повноваження представника в суді.
55. Представництво адвоката зі спорів про право власності на майно.
56. Представництво адвоката зі спорів про встановлення батьківства.
57. Представництво адвоката зі спорів про позбавлення батьківських прав.
58. Представництво адвоката зі спорів самочинного будівництва.
59. Соціальні права адвоката і його помічника.
60. Обов'язкова участь захисника у кримінальному процесі.

ПИТАННЯ до екзамену (блок: Нотаріат)

1. Нотаріат як інститут превентивного правосуддя.
2. Поняття нотаріату та нотаріальної діяльності.
3. Професійна етика нотаріусів.
4. Система та компетенція нотаріальних органів.
5. Порядок призначення на посаду та звільнення з посади нотаріуса.
6. Приватна нотаріальна діяльність.
7. Контроль за нотаріальною діяльністю.
8. Нотаріальний процес: поняття, суб'єкти, стадії.
9. Нотаріальні провадження.
10. Доказування в нотаріальному процесі.
11. Поняття та система принципів нотаріального процесу.
12. Місце та час вчинення нотаріальних дій.
13. Сучасні системи нотаріату.
14. Предмет і метод нотаріального процесуального права.

15. Класифікація суб'єктів нотаріального процесу.
16. Зміст стадії порушення нотаріальної справи.
17. Зміст стадії підготовки до вчинення нотаріальної дії.
18. Зміст стадії розгляду нотаріальної справи по суті.
19. Вимоги, що ставляться до нотаріальних документів.
20. Видача свідоцтва про право на спадщину.
21. Видача свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя.
22. Основні правила посвідчення правочинів.
23. Загальні правила посвідчення правочинів про відчуження нерухомого майна.
24. Посвідчення договорів довічного утримання (догляду).
25. Посвідчення договорів ренти.
26. Посвідчення шлюбного договору.
27. Посвідчення договорів застави (іпотеки).
28. Посвідчення заповітів.
29. Посвідчення довіреностей.
30. Засвідчення справжності підпису на документах.
31. Засвідчення вірності перекладу.
32. Прийняття в депозит грошових сум цінних паперів.
33. Вчинення морських протестів.
34. Вжиття заходів щодо охорони спадкового майна.
35. Накладення заборони відчуження нерухомого майна.
36. Прийняття документів на збереження.
37. Порядок здійснення зберігання спадкового майна.
38. Вчинення виконавчих написів.
39. Прийняття нотаріусом документів, складених за кордоном.
40. Міжнародний союз нотаріусів.
41. Європейський кодекс нотаріального професійного права.
42. Основні способи забезпечення доказів нотаріусами.
43. Характеристика виконавчого напису як форми надання документам виконавчої сили.
44. Особливості посвідчення шлюбного договору.
45. Посвідчення фактів.
46. Видача свідоцтва про придбання нерухомого майна, яке було предметом застави (іпотеки).
47. Склад витрат у нотаріальному процесі.
48. Особливості вчинення нотаріальних дій поза робочим місцем нотаріуса.
49. Підстави та строки відкладення і зупинення нотаріального провадження.
50. Зміст принципу таємниці вчинення нотаріальних дій.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговореннях	20
Вирішення практичних кейсів	40
Екзамен	40
<i>Разом</i>	100

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

7. СЛОВНИК ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ З ПЕРЕКЛАДОМ (Dictionary of Terms) З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АДВОКАТУРА ТА НОТАРІАТ»

1. Адвокатура – Bar (Advocacy)
2. Адвокат – Lawyer / Attorney-at-law
3. Адвокатська діяльність – Law practice / Advocacy activities
4. Адвокатська таємниця – Attorney-client privilege / Professional secrecy
5. Адвокатський запит – Lawyer’s inquiry / Attorney’s request
6. Помічник адвоката – Lawyer’s assistant / Paralegal
7. Клієнт – Client
8. Захист – Defense
9. Представництво – Representation
10. Договір про надання правничої допомоги – Legal assistance agreement
11. Ордер – Order (Warrant)
12. Адвокатське самоврядування – Bar self-government
13. Конфлікт інтересів – Conflict of interest
14. Дисциплінарна відповідальність – Disciplinary liability
15. Правила адвокатської етики – Rules of Professional Conduct / Rules of Lawyer’s Ethics

Блок Нотаріат - Notarial System Section

1. Нотаріат – Notary system
2. Нотаріус – Notary (civil-law notary)
3. Приватний нотаріус – Private notary
4. Нотаріальний округ - Notarial district
5. Державний нотаріус – State notary
6. Нотаріальна дія – Notarial act
7. Нотаріальне посвідчення – Notarial certificate
8. Посвідчення договору – Document attestation
9. Посвідчення заповіту – Attestation of will
10. Засвідчення справжності підпису – Signature authentication

11. Засвідчення копій документів – A notarized copy
12. Нотаріальна таємниця – Notarial secrecy
13. Спадковий договір – Inheritance contract
14. Довіреність – Notarized power of attorney
15. Відмова від спадщини – Refusal of inheritance
16. Спадкове право – Inheritance law
17. Оформлення спадщини – Inheritance registration
18. Шлюбний договір – Marriage contract
19. Договір дарування – Donation agreement
20. Договір купівлі-продажу – Purchase and sale agreement
21. Засвідчення перекладу – Translation verification
22. Апостиль – Apostille
23. Легалізація документів – Legalization of documents
24. Державне мито – State duty
25. Єдиний реєстр нотаріальних дій – Unified register of notarial acts
26. Вчинення протесту векселя – Protesting of notes and bills
27. Посвідчення правочину – Notarial certification of a transaction
28. Видача свідоцтва про право на спадщину - Issuance of a certificate of inheritance
29. Підписання угоди – Signing of an agreement
30. Нотаріальна палата України – Notarial Chamber of Ukraine
31. Виконавчий напис нотаріуса – Executive inscription by a notary
32. Акт прийому-передачі – Delivery and acceptance certificate
33. Накладення арешту на майно – Imposition of an attachment on property
34. Дієздатність фізичної особи – Legal capacity to act of a natural person

8. КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИРАЗИ (LATIN LEGAL MAXIMS)

1. *Audiatur et altera pars* – Нехай буде вислухана й інша сторона.

Золоте правило адвокатури та правосуддя; принцип об'єктивності та рівності сторін.

2. *Pacta sunt servanda* – Договори повинні виконуватися.

Основа нотаріальної діяльності та цивільного права; принцип обов'язковості виконання взятих на себе зобов'язань.

3. *In dubio pro reo* – У разі сумніву – на користь обвинуваченого.

Базовий принцип захисту у кримінальному процесі та презумпції невинуватості.

4. *Scripta manent, verba volant* – Написане залишається, сказане відлітає.

Девіз нотаріату; підкреслює важливість письмового, нотаріально засвідченого документа як надійного доказу.

5. *Salus populi suprema lex esto* – Благо народу нехай буде найвищим законом.

Визначає мету діяльності правника – служіння суспільним інтересам та справедливості.

6. *Ignorantia juris non excusat* – Незнання закону не звільняє від відповідальності.

Нагадування адвоката клієнту про необхідність суворого дотримання правових норм.

7. *Nullum crimen, nulla poena sine lege* – Немає злочину, немає покарання без закону.

Основа правової визначеності, яку захищає адвокат у суді.

8. *Justitia est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi* –

Справедливість – це постійна і незмінна воля надавати кожному його право.

Визначення суті юридичної професії.

9. *Ubi jus, ibi remedium* – Де є право, там є і засіб його захисту.

Головний аргумент адвоката у боротьбі за поновлення порушених прав клієнта.

10. *Testis unus, testis nullus* – Один свідок – не свідок.

Вказує на необхідність належної доказової бази та документального підтвердження фактів (що важливо як для суду, так і для нотаріуса).

9. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ТА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти щодо АДВОКАТУРИ:

а) міжнародні:

1. Загальна декларація прав людини ООН; Декларація, Міжнародний документ від 16.12.1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН на XXI сесії від 16.12.1966 року № 2200A/XXI, (ратифіковано 19.10.1973 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
4. Про примусову чи обов'язкову працю : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1930 року № 29. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136#Text
5. Про захист заробітної плати : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1949 року № 95. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text
6. Про захист заробітної плати : конвенція Міжнародної Організації Праці від 04.05.1961 року № 95. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text
7. Про захист працівників у разі неплатоспроможності роботодавця : конвенція Міжнародної Організації Праці від 09.05.1992 року № 173 (ратифікована Законом України від 19.10.2005 року № 2996-IV). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_286#Text
8. Про оплачувані відпустки : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1970 року № 132 (переглянута у 1970 році) / ратифікована Законом України від 29.05.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022#Text
9. Про дискримінацію в галузі праці та занять : конвенція Міжнародної

Організації Праці від 1958 року № 111. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161#Text

10. Про охорону материнства : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1952 року № 103. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_122#Text

11. Про мінімальний вік для прийому на роботу : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1973 року № 138. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_054#Text

12. Про рівне ставлення й рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1981 року № 156. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_010.

13. Про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1949 року № 98. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_004.

14. Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця : конвенція Міжнародної Організації Праці від 1982 року № 158 (ратифікована від 04.02.1994 року). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_005

15. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах / ратифіковано із застереженнями Законом № 240/94-ВР від 10.11.1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text

16. Про захист прав людини та основних свобод : конвенція Ради Європи від 04.11.1950 року / редакція від 02.10.2013 року (ратифікована законом від 17.07.1997 року № 475/ 97- ВР). URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

17. Про обов'язок роботодавця інформувати працівників про умови, що застосовуються до контракту чи трудової угоди : директива Ради № 91/533/ЄЕС від 14.10.1991 року. *Офіційний вісник ЄС*, L 288, 18 жовтня 1991 р., с. 32-35.

18. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996 року (ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 року). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

19. Про права та основні свободи людини : конвенція Співдружності Незалежних Держав від 26.05.1995 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_070.

20. Щодо розгляду скарг на підприємствах з метою їх вирішення : рекомендація Міжнародної Організації Праці № 130. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/993_250.

21. Рекомендації R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків : Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 727 засіданні заступників міністрів 25.10.2000 року. URL: http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html.

22. Щодо добровільного примирення та арбітражу : рекомендація Міжнародної Організації Праці № 993_232 від 29.06.1951 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_232#Text

23. Загальні принципи етики юристів (затвердженні Міжнародною асоціацією адвокатів (ІБА). *Адвокат*. 1996. № 1.

24. Основні положення про роль адвокатів. Прийняті VIII Конгресом ООН зі запобігання злочинам у серпні 1990 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

25. Європейська угода про осіб, що беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини. Страсбург, 5 березня 1996 року.

26. Резолюція (78) 8 Комітету Міністрів про юридичну допомогу та консультації (прийнята Комітетом Міністрів 2 березня 1978 року на 284-ому засіданні заступників міністрів). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_132.

27. Рекомендації II (2000) 21 Комітету міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків. Прийняті Комітетом міністрів Ради Європи на 72-й зустрічі заступників міністрів 25 жовтня 2000 року.

28. Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків: Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи від 25.10.2000 року. URL: <http://sc.gov.ua/uploads...files/29>.

29. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Радою Європи стосовно заснування в Україні Офісу Ради Європи та його правового статусу / Меморандум ратифіковано Законом від 10.04.2008 року № 256-VI // Відомості

Верховної Ради України (ВВР), 2008, № 24, ст.229. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_775.

30. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства : прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

б) національні:

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 року № 354к/96-ВР (в редакції від 30.09.2016 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст.141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР : постанова Верховної Ради України від 12.09.1991 року № 1545-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1991, № 46, ст. 621. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1545-12>.

3. Кодекс законів про працю України : закон України від 10.12.1971 року № 332-VIII (в редакції від 02.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон України від 07.12.1984 року № 8073-X (в редакції від 18.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984, додаток до № 51, ст. 1122. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/80731-10>.

5. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 року № 2341-III (в редакції від 18.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 25-26, ст.131. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. Житловий Кодекс Української РСР : закон України від 30.06.1983 року № 5464-X (в редакції від 10.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 1983, Додаток до № 28, ст.573. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>.

7. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 року № 2768-III (в редакції від 18.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002, № 3-4, ст.27. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

8. Сімейний кодекс України : закон України від 10.01.2002 року № 2947-III (в редакції від 08.07.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002, № 21-22, ст.135. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

9. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 року № 435-IV (в редакції від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

10. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 року № 2755-VI (в редакції від 01.01.2018 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

11. Митний кодекс України : закон України від 13.03.2012 року № 4495-VI (в редакції від 04.04.2018 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012, № 44-45, № 46-47, №48, ст.552. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

12. Цивільний процесуальний кодекс України : закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV (нова редакція від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

13. Господарський процесуальний кодекс України : закон України від 06.11.1991 року № 1798-XII (нова редакція від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 6, ст.56. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.

14. Кодекс Цивільного Захисту України : закон України від 02.10.2012 року № 5403- VI (в редакції від 12.05.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 34-35, ст.458. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

15. Кримінально-процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI (в редакції від 07.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

16. Кодекс адміністративного судочинства України : закон України від

06.07.2005 року № 2747-IV (нова редакція від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 35-36, № 37, ст.446. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

17. Про попереднє ув'язнення : закон України від 30.06.1993 року № 3352-XII (в редакції від 01.03.2016 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 35, ст.360. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3352-12>.

18. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : закон України від 23.12.1993 року № 3782-XII (в редакції від 08.10.2016 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 11, ст.51. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

19. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : закон України від 05.04.2007 року № 877-V (в редакції від 04.04.2018 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2007, № 29, ст.389. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.

20. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні :закон України від 26.01.1993 року № 2939-XII (в редакції від 28.12.2015 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 13, ст.110. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

21. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 року № 2135-XII (в редакції від 12.04.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992, №22, ст.303. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

22. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : закон України від 18.11.2003 року № 1255-IV (в редакції від 04.06.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004, № 11, ст.140. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1255-15>.

23. Про правонаступництво України : закон України від 12.09.1991 року № 1543-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991, № 46, ст.617. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.

24. Про міжнародні договори України : закон України від 29.06.2004 року № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 50. Ст. 540. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.

25. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : закон України від 09.07.2003 року № 1058-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 49-51. Ст. 376. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.

26. Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 09.07.2003 року № 1069-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 47-48. Ст. 372. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

27. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 19.12.1991 року № 2001-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991 р. № 16. Ст. 16. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/796-12>.

28. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 18.01.2001 року № 2240-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 14. Ст. 71. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>.

29. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 року № 755-IV (редакція від 06.01.2018 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003. № 31-32, Ст.263. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

30. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 року № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 35. Ст.376. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.

31. Про пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 року № 2262-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992, № 29. Ст.399. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2262-12>.

32. Про прожитковий мінімум : Закон України від 15.07.1999 року № 966-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. № 38. Ст. 348. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-14>.

33. Про пенсії за особливі заслуги перед Україною : Закон України від

01.06.2000 року № 1767-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 4. Ст.13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3496-17>.

34. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України в редакції Закону від 28.12.2014 року № 77-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 11. Ст.75. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3496-17>.

35. Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист : Закон України від 24.03.1998 року № 203/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 40-41. Ст.249. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/203/98-вр>.

36. Про статус ветеранів війни, гарантіях їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1999 року № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993. № 45. Ст.425. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>.

37. Про підвищення соціальних гарантій для трудящих : Закон України від 03.06.1991 року № 12080-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1991. № 42. Ст.549. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-12>.

38. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.12.2015 року № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016. № 3. Ст.25. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

39. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 року № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016. № 4. Ст.43. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

40. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 року № 108/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1995. № 17. Ст.121. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.

41. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 року № 504/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997. № 2. Ст. 4. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр>.

42. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 року № 1404-VIII (в редакції від 17.02.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016. № 30. Ст.542. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.

43. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999 року № 1045-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999. № 45. Ст.397. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.

44. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 5-6. Ст.30. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

45. Про компенсацію громадянам втрати частини доходів у зв'язку з порушенням строків їх виплати : Закон України від 19.10.2000 року № 2050-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2000. № 49. Ст.422. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2050-14>.

46. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 року № 1402-VIII (в редакції від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016. № 31. Ст.545. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

47. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 року № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2012. № 19-20. Ст.179. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.

48. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 року № 1697-VII (в редакції від 05.01.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015. № 2-3. Ст.12. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

49. Про службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 року №2229-XII (в редакції від 28.12.2015 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992. № 27. Ст.382. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

50. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 року № 2232-XII (в редакції від 28.09.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992. № 27. Ст.385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.

51. Про альтернативну (невійськову) службу : Закон України від 12.12.1991 року № 1975-XII (в редакції від 09.12.2012 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992. № 15. Ст.188. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1975-12>.

52. Про Державну спеціальну службу транспорту : Закон України від 05.02.2004 року №1449-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004. № 19. Ст.269. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1449-15>.

53. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001 року № 2493-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001. № 33. Ст.175. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14/page>.

54. Про професійний розвиток працівників : Закон України від 12.01.2012 року № 4312-VI //із змінами, внесеними згідно із Законом № 5067-VI від 05.07.2012 року, ВВР, 2013. № 24. Ст.243. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>.

55. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 року № 457. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2013. № 1. Ст.1. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.

56. Про зовнішню трудову міграцію : Закон України від 05.11.2015 року № 761-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015. № 49-50. Ст.463. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/761-19>.

57. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 року № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013. № 24. Ст.243. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/5067-17>.

58. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 року № 5207-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 32, ст.412. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

59. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI (в редакції від 05.01.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 27, ст.282. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

60. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 року № 3460-V (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011. № 51. Ст.577. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

61. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 року № 2939- VI (в редакції від 01.05.2015 року). *Відомості Верховної Ради України*

(BBP), 2011. № 32. Ст. 314. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

62. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 року № 2297-VI (в редакції від 01.01.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (BBP)*, 2010. № 34. Ст. 481. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

63. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 року № 3262-IV (в редакції від 05.01.2017 року). *Відомості Верховної Ради України (BBP)*, 2006. № 15. Ст. 128. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.

64. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років : Закон України від 09.04.2015 року № 316-VIII. *Відомості Верховної Ради (BBP)*, 2015. № 26. Ст.218. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/316-19>.

65. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12.02.2015 року № 192-VIII (в редакції від 30.09.2016 року). *Відомості Верховної Ради (BBP)*, 2015. № 18. № 19-20. Ст.132. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.

66. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 року № 1207-VII (в редакції від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради (BBP)*, 2014. № 26. Ст.892. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.

67. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції : Закон України від 12.08.2014 року № 1632-VII (в редакції від 15.12.2017 року). *Відомості Верховної Ради (BBP)*, 2014. № 39. Ст.2009. . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1632-18>.

68. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 року № 3477-IV (в редакції від 02.12.2012 року). *Відомості Верховної Ради України (BBP)*, 2006. № 30. Ст.260. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

69. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради (BBP)*, 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

70. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 року № 966-IV (в редакції від 21.02.2016 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003. № 45. Ст.358. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>.

71. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII (в редакції від 12.07.2017 року). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015. № 40-41. Ст.379. URL: <http://www.golos.com.ua/article/257729>.

72. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 року № 393/96-ВР (в редакції від 05.10.2016 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996. № 47. Ст.256. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>.

73. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 року № 1555-VII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2014. № 34. Ст.1173. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1555-18>.

74. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03.03.1998 року № 137/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 227. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/137/98-вр>.

75. Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей : Закон України від 06.06.1995 року № 217/95- ВР (в редакції від 06.08.1999 року). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 22. Ст. 173. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/217/95-вр>.

76. Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі : постанова Верховної Ради України від 23.06.1995 року № 243/95-ВР (в редакції від 11.02.2001 року). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1995. № 25. Ст. 193. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/243/95-вр>.

77. Порядок оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу : постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2014 року № 465 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 21.12.2016 року № 1048) . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-п>.

78. Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору

: постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 року № 170. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/170-94-п>.

79. Про затвердження Порядку організації громадських та інших робіт тимчасового характеру : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 року № 175. URL: Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/175-2013-п>.

80. Про затвердження Порядку укладення договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типової форми договору про стажування студентів вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях : постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2013 року № 20. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/20-2013-п>.

81. Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві : постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 року № 1232. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1232-2011-п>.

82. Положенням про порядок компенсації працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.1997 року № 1427. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1427-97-п>.

83. Трудовий кодекс України : проект закону України від 7 січня 2026 року URL: https://storage.kadroland.com/files/Document/TK.pdf?_gl=1*32syd9*_gcl_au*MjE0MDcyNTUyMC4xNzc4NTU5Mzk4

84. Про затвердження Положення про трудовий арбітраж : наказ Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 року № 135. URL: <http://www.nspp.gov.ua/normativno-pravova-baza-nspp/polozhennya/5021>.

85. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09.06.2017 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS28627.html.

86. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі : наказ Міністерства юстиції України

від 25.02.2014 року № 386/5 / зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.02.2014 року за № 337/25114. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>.

87. Положення про іноземне представництво Ради адвокатів України за кордоном від 04.07.2015 року. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2015.07.04-pologennya-17.pdf>

88. Положення про Комітет з питань адвокатської етики при Національній асоціації адвокатів України від 28.02.2014 року. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.10.25-pologennya-173.pdf>

89. Положення про Комітет захисту прав адвоката та гарантій адвокатської діяльності : затверджено рішенням Ради адвокатів України від 27.07.2013 року № 182. URL: <http://unba.org.ua/akts-naau/category/18-pologennya.html>.

Судова практика

1. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-17/2000 за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) від 16.11.2000 року за № 13-рп/2000. *Офіційний вісник України*. 2000. № 47. - Ст. 2045. URL: www.ccu.gov.ua.

2. Рішення Конституційного Суду України, прийняте 30 вересня 2009 року у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу). URL: www.ccu.gov.ua.

3. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням

громадянина США Глотова Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень статей 42, 43 Конституції України, Закону України «Про адвокатуру» і статті 13 Закону України «Про підприємництво» та визнання неконституційними положень статей 2, 17 Закону України «Про адвокатуру» від 01.10.2002 року № 51-у/2002. URL: zakon.rada.gov.ua.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну «законодавство») : від 09.07.1998 року № 12-рп/98. *Офіційний вісник України*. 1998. № 32. Ст. 59. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98>.

5. Рішення Конституційного Суду України «Щодо стягнення заробітної плати без обмеження будь-яким терміном» від 22.10.2013 року. URL: zakon.rada.gov.ua.

6. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 року № 4. URL: zakon.rada.gov.ua.

7. Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999 року № 13. URL: zakon.rada.gov.ua.

8. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 року № 9. URL: zakon.rada.gov.ua.

9. Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992 року № 14. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>

10. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 року № 9. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.

11. Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у

кримінальному судочинстві : постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 року № 8. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

12. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 року № 14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

13. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 року № 5. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

14. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 року № 2. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Спеціальна література

1. Адвокатура України: збірник нормативно-правових актів / упоряд: Г. В. Барабаш, к.ю.н. Л. М. Макотченко, к.ю.н. О. В. Гриза, А. Г. Шиян, к.ю.н. В. М. Шевців. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 416 с.

2. Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 грудня 2023 р.) / редкол. : Т. В. Вільчик та ін. Харків : НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2024. 268 с. Електронне наукове видання. <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyku-naukovyh-konferenczij/>

3. Баулін О.В., Лебідь В.І., Матвеев П.С., Пожидаєва М.А. Адвокатський іспит: підготовчий курс: Навч. посіб. - 5-те вид., доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2017. 832 с.

4. Буркацький Л.К. Складання процесуальних документів на захист прав та інтересів громадян: комент., позовні заяви, заяви, скарги: навч. посіб. - 2-ге вид., доп. / Л.К. Буркацький. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 288 с.

5. Гультай М.М. Основні напрямки правового регулювання інституту

конституційної скарги в Україні. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 3. С. 90-98.

6. Зейкан Я.П. Адвокат: навички професії: практ. посібник: 2-ге вид, стер. Київ: КНТ, 2008. 788 с.

7. Зразки процесуальних документів : посіб. / А. М. Бірюков, С. О. Куринської, Л. Л. Лазебний, О. Г. Яновська ; за ред. С. О. Куринської. Київ: Прецедент, 2017. 189 с.

8. Кваліфікаційний іспит адвоката: доступ до майбутньої професії : письмовий іспит : навч. посіб. / за ред. О.П. Кучинської, М.А. Погорецького, О.Г. Яновської. Київ: Алерта, 2017. 172 с.

9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.

10. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2-х т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків: Право, 2012. Т. 1. 768 с.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: у 2 т. / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. Харків: Право, 2012. Т. 2. 664 с.

12. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. Київ: «Істина». 2008. 943 с.

13. Комаров В. В. Курс цивільного процесу / В. В. Комаров. Харків, 2014. 1027 с.

14. Організація роботи адвокатури в Україні: навч. посіб. / Т.Б. Вільчик, О.М. Овчаренко, А.В. Іванцова та ін.; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. Харків: Право, 2014. 392 с.

15. Організація адвокатури та адвокатська діяльність : навч. посіб. для підгот. до комплекс. іспиту / [Т. Б. Вільчик, І. В. Назаров, О. М. Овчаренко та ін.]. Харків : Право, 2021. 448 с.

16. Попелюшко В.О. Функція захисту в кримінальному судочинстві

України: правові, теоретичні та прикладні проблеми: монографія. Острог: Вид-во Острозька академія, 2009. 634 с.

17. Попелюшко В.О. Проблеми кримінального процесу та захисту у кримінальній справі: Збірник наукових статей / В. О. Попелюшко, С. В. Аврамашин. Острог: Вид-во Острозька академія, 2008. 400 с.

18. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України. Автори-упорядники: О.А. Банчук, М.С. Демкова. Київ: Факт, 2004. 504 с.

19. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / В.В. Комаров, В.І. Тертишніков, В.В. Баранкова та ін.; [за заг. ред. проф. В.В.Комарова]. Харків: Харківюридичний, 2008. 928 с.

20. Процесуальні документи у сфері цивільно-правових відносин (зразки документів, коментарі, роз'яснення): Навчально-практичний посібник, 3-тє вид., доп. і перероб. / М.Д. Бойко, М.А. Хазін. Київ: Атіка, 2012. 620 с.

21. Соколов В. Соціально-економічні стандарти та права людини в Європейському Союзі на сучасному етапі його розвитку. *Віче*. 2009. № 18. URL: <http://www.viche.info/journal/1638/>

22. Теорія і практика судової діяльності: науково-практичний посібник. Київ: Атіка, 2007. 624 с.

23. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С.Я. Фурси]. Київ: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. 848 с.

24. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар: 2-ге вид., допов. і переробл. / С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, В.І. Бірюков та ін.; за заг. ред. С. С. Бичкової. Київ: Атіка, 2010. 896 с.

25. Шкарупа В.К. Адвокатура України: навч. посіб.: 2-ге вид., випр. / В.К. Шкарупа, О.В. Філонов, А.М. Титов, Ю.Я. Кінаш. Київ: Знання, 2008. 398 с.

26. Фіолевський Д.П. Адвокатура: підручник. Київ: Алерта; Прецедент, 2007. 486 с.

27. Фурса С.Я. Адвокатура України: Навчальний посібник: у 2 кн. Київ: Видавець Фурса С.Я., КНТ, 2006. Кн. 1. 940 с.

28. Фіолевський Д. П. Адвокатура: підручник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Алерта, 2014. 624 с.

29. Юрасов. А.В. Адвокат. Процесуальні права згідно діючого законодавства України: практ. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. 307с.

30. Яновська О.Г. Адвокатура та судова риторика. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ: КНЕУ, 2008. 156 с..

31. Яновська О.Г. Адвокатура України: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

Допоміжна література:

1. Алейников Г. Збирання доказів адвокатом-захисником в досудовому слідстві. Право чи обов'язок? *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 2. С. 99-101.

2. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.

3. Андрушко Н. Адвокатура Франції на сучасному етапі свого розвитку / Н. Андрушко. URL: <http://naub.ua.edu.ua/2012/advokatura-frantsiji-nasuchasnomu-etapi-svooho-rozvytku/>.

4. Аракелян М. Р. Курс лекцій по праву Европейского Союза: учеб. пособие / М. Р. Аракелян, Н. Д. Василенко. Одесса: Юрид. лит., 2008. 224 с.

5. Баженова Б.М. Спеціалізовані адвокати в Німеччині. *Вісник академії адвокатури України*. Вип. 1. 2003. С. 76-82 с.

6. Бринь Т.О. Конституційний Суд України в механізмі захисту та забезпечення прав і свобод людини і громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право муніципальне право». Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 19 с.

7. Вільчик Т. Б. Правова допомога як необхідний аспект доступності правосуддя та права на справедливий судовий розгляд. URL:

ZborníkpríspevkovzmedzinárodnejvedeckejkonferenciePRÁVNAVEDAAPRAXVTRE
ŤOMTISÍC ROČÍ /27. - 28. február 2015. - Univerzita Pavla Jozefa
Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta. - P.70-75.

8. Вільчик Т. Б. Реалізація принципу незалежності професійної діяльності адвокатів у взаєминах з державною владою. *Вісник академії адвокатури України*. 2014. Том 11. Число 2 (30). С. 63-73.

9. Вільчик Т. Б. Співвідношення понять «правова допомога» та «правові (юридичні) послуги» в юридичній науці та законодавстві України. *Науковий вісник міжнародного. гуманітарного ун-ту*. Серія: юриспруденція. № 6/2. Т. 1. 2013.

10. Вільчик Т. Б. Адвокатура і держава: взаємодія в забезпеченні прав і законних інтересів громадян. *Науковий вісник міжнародного. гуманітарного ун-ту*. Серія: юриспруденція. 2014. №10-1. Т. 1. С. 62-66.

11. Вільчик Т. Б. Адвокатура та громадянське суспільство у правовій державі. *Право України*. 2014. № 2. С. 243-250.

12. Вільчик Т. Б. Адвокатура та судова влада: характер взаємовідносин. *Часопис академії адвокатури*. Т. 7. № 4 (25). 2014. С. 19-25.

13. Вільчик Т. Б. Термінологічні питання інституту правової допомоги в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного ун-ту*. Вип. № 22. Ч. II. 2012. С. 140-146.

14. Вільчик Т. Б. Адвокатура як форма реалізації державних гарантій права на правову допомогу в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави. *Права та свободи людини і громадянина: механізм їх реалізації та захисту різними галузями права*: [матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Братислава, Словацька Республіка, 19-20 верес. 2014)]. Братислава, 2014. С.160-163.

15. Гультай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя : монографія. Харків: Право, 2013. 424 с.

16. Дейнюс Ж. Індивідуальна конституційна скарга: на шляху до оптимальної моделі захисту прав людини. *Матеріали Міжнародної науково-*

практичної конференції з питань запровадження конституційної скарги в Україні: збірка тез, м. Київ, 18 груд. 2015 р. / за заг. ред. Ю.В. Бауліна. Київ: ВАІТЕ, 2016. 186 с.

17. Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 652 с.

18. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі у жовтні 1988 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_343

19. Захарова О. С. Представництво у цивільному судочинстві. *Вісник академії адвокатури України*. 2005. № 3. С. 32-36.

20. Іванцова А. В. Організаційні форми діяльності адвокатури: моногр. Харків: ФІНН, 2011. 248 с.

21. Єфіменко М. Ю. Завдання та функції адвоката в адміністративному процесі. *Форум права*. 2012. № 4. С. 343-348. URL: <http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12emjvar.pdf>.

22. Кримінально-процесуальні гарантії діяльності адвоката: моногр. / Л. Д. Удалова, С. Л. Савицька. Київ: КНТ, 2014. 170 с.

23. Кузнецова Ю. Інститут конституційної скарги: теоретичні аспекти проблеми. *Вісник Конституційного Суду України*. 2013. № 4. С. 91-101.

24. Лотоцький М.В. Адвокатура як суб'єкт запобігання злочинам: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Запоріжжя, 2012. 20 с.

25. Лукацька Л.Г. Зарубіжний досвід участі адвоката в адміністративному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2015. Серія ПРАВО. Випуск Частина II. Том 2. С. 143-146. URL: [http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.35\(2\)/part_2/38.pdf](http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.35(2)/part_2/38.pdf)

26. Михайлів С.В. Адвокат-представник потерпілого у кримінальному процесі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2011. 18 с.

27. Молдован А. В. Забезпечення обвинуваченому права на захист у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччини та України (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Київ, 2003. 22 с.

28. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

29. Пабат О.В. Адміністративно-процесуальні гарантії прав та свобод громадян. URL: <http://adminpravo.com.ua/index.php/2010-04-13-14-05-13/131-2010-09-09-10-45-52.html>.

30. Погорецький М. А. Адвокатура України: підруч. / М. А. Погорецький, О. Г. Яновська. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 365 с.

31. Перестюк О.О. Конституційна скарга як засіб захисту адвокатом конституційних прав громадян та юридичних осіб у конституційному праві. *Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу «Адвокатура України: історія та сучасність»* (на пошану адвоката, президента Української Народної Республіки в екзилі Степана Порфировича Витвицького), 24 листопада 2015 року, м. Львів / Уклад. І.Б. Василик, І.С. Яковець. Київ: КВІЦ, 2015. С. 338–340.

32. Принципи та керівні настанови щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийняті Генеральною Асамблеєю ООН 20.12.2012 року. URL: <http://old.minjust.gov.ua/42613>.

33. Шаповалова К.Г. Конституційна скарга в механізмі захисту прав та свобод людини і громадянина: порівняльне дослідження та перспективи запровадження в Україні. *Наше право*. 2014. № 4. С. 32-38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_4_7

34. Чудик Н. Правовий статус адвоката в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2. 2016 р., с. 77-82. URL: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/7624/1/Чудик%20Н..pdf>

35. Яновська О. Г. Оскарження адвокатом рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора та слідчого судді під час досудового розслідування: наук.-

практич. посіб.; Акад. адвокатури України. Київ: Прецедент, 2013. 32 с.

36. Яновська О. Г. Ефективна реалізація функцій обвинувачення та захисту як умова змагального кримінального судочинства. *Вісник Київ. національного ун-ту ім. Тараса Шевченка: юридичні науки*. 2013. № 2 (96). С. 16-19.

37. Яновська О. Г. Змагальні засади процесу доказування в кримінальному провадженні. *Юридична Україна*. 2013. № 8. С. 77-82.

38. Яновська О. Г. Окремі питання забезпечення адвокатом ефективного захисту прав людини на стадії досудового розслідування. *Часопис акад. адвокатури України*: електрон. наук. фах. видання. 2013. № 2 (19) 2013. URL: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Chaau/2013-2/19koprks.pdf>

Список використаних і рекомендованих джерел щодо НОТАРІАТУ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>

2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української РСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

6. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>

7. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат»: Закон України від

01.10. 2008 р. № 614-V. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 13. Ст. 161.

8. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо державного регулювання нотаріальної діяльності: Закон України від 06.09.2012 р. № 5208-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5208-17>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів: Закон України від 14.10.2014 р. № 1701-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-18>

10. Про державний нотаріат: Закон Української РСР від 25.12.1974 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1975. № 1. Т. 4. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3377-08>

11. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

13. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

14. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

15. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

16. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

17. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 11.11.2011 р. № 3306/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11>

18. Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 23.03.2011 р. № 888/5. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0406-11>

19. Порядок допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 28.07.2011 р. № 1905/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0926-11>

20. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>

21. Про затвердження положень про територіальні органи Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України від 23.06.2011 р. № 1707/5. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0759-11>

22. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: затв. спільним наказом Міністерства юстиції та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 р. № 142/5/310. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04>

23. Положення про державний нотаріальний архів: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 18.05.2009 р. № 870/5. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0443-09>

24. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п>

25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно: Закон України від 04.07.2012 р. № 5037-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5037-17>

26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності: Закон України від 06.10.2016 р. № 1666-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1666-19>

27. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових

прав на нерухоме майно та їх обмежень» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 26.11.2015 р. № 834-VIII. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/834-19](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/834-19).

28. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань»: Закон України від 26.11.2015 р. № 835-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/835-19>

29. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-ХП. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2654-12>

30. Про затвердження Порядку державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб- підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: Наказ Міністерства юстиції України від 09.02.2016 р. № 359/5. *Офіційний вісник*. 2016. № 10. Ст. 471. 636

31. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. URL: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/898-15](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/898-15)

32. Про оцінку земель: Закон України від 11.12. 2003 р. № 1378-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 229. URL: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378- 15](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15)

33. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України. Наказ Міністерства юстиції України № 2039/5 від 07.06.2021, поточна редакція від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>

34. Українське цивільне право. Договірне право: Академічний курс. Львів. ПАІС, 2020. 464с.

35. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: затв. Наказом М-ва юстиції України, МЗС України від 27.12.2004 р. № 142/5/310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>

36. Віденська конвенція про дипломатичні зносини : ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 18.04.1961 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_048

37. Віденська конвенція про консульські зносини : ООН, Конвенція, Міжнародний документ від 24.04.1963 р. Офіц. сайт Верхов. Ради України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text

38. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів : від 10.01.2002. № 995_082. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_082#Text

Спеціальна література

1. Коротюк О. В. Нотаріат в Україні : навч. посіб. Ірпінь : Державний податковий університет. - ОВК, 2023. 606 с.

2. Долинська М. С. Нотаріат: підручник. Львів: Ліга-Прес, 2018. 398 с.

3. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.

4. Долинська М. С. Становлення та розвиток законодавства про нотаріальну діяльність в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка, Львів, 2017. 465 с.

5. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ : Істина, 2018. 480 с.

6. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. Київ: ОВК, 2017. 190 с.

7. Коротюк О. В. Нотаріат в умовах війни : практичний посібник. Київ: ОВК, 2022. 98 с.

8. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Харків: ФО-П Лисяк Л.С., 2020. 448 с.

9. Чижмарь К.І., Павлова Л.М., Журавльов Д. Теоретико-правові основи нотаріату в Україні: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 200 с.
10. Баранкова В. Законність нотаріальних актів. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 28–34.
11. Баранкова В. В. Судовий розгляд справ щодо відшкодування шкоди, заподіяної нотаріусами. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2020. № 4. С. 109–124.
12. Балинська О. М., Долинська М. С. Правове регулювання нотаріальної діяльності на західноукраїнських землях у складі Польщі (1921–1939 рр.). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 1. С. 102–108.
13. Баранкова В. В. Гарантії нотаріальної діяльності. URL: <http://www.realllook.com.ua/4839/garanti%D1%97-notarialno%D1%97-diialnosti/>
14. Долинська М. С. Генеза та еволюція нотаріальної діяльності на теренах Львівщини. Львів: Растр-7, 2018. 96 с.
15. Дякович М. М. Хрестоматія нотаріального права України: навч. посіб. 2-ге вид. Київ :Істина, 2018. 480 с.
16. Журавльов Д. В., Коротюк О. В., Чижмарь К. І. Правова охорона нотаріальної таємниці: монографія. К.: ОВК, 2017. 190 с.
17. Завальна І. І., Косенко О. І. Державна реєстрація прав власності на нерухоме майно: проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://www.minjust.gov.ua/0/3668>.
18. Череватенко І. М. Нотаріальні провадження щодо посвідчення безспірних прав: монографія. Харків: Право, 2017. 200 с.
19. Чижмарь К. І. Гарантії нотаріальної діяльності: деякі питання теорії та практики. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 4. С. 61–65.
20. Долинська М. С. Нотаріальний процес: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. 652 с.
21. Коломієць Я. Л. Поняття «безспірність заборгованості» при вчиненні виконавчого напису нотаріусом у судовій практиці. *Науковий вісник публічного і*

приватного права. *Збірник наукових праць. Випуск 5. К.: Науково-дослідний інститут публічного права, 2020. С. 71–78.*

22. 12. Коломієць Я. Л. Реалізація процесуальної складової принципу законності при вчиненні виконавчого напису нотаріусом. *Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 109–114.*

23. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат України та перспективи його розвитку. *Право України. 2020. № 9. С. 43–61.*

24. Коротюк О. В. Спадщина з іноземним елементом : практичний посібник. К.: ОВК, 2023. 236 с.

25. Стефанчук, Р. О. Нотаріат в Україні: підручник. Київ: Алерта, 2020. 528 с.

26. Череватенко І. М. Поняття нотаріальної юрисдикції та її види. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки». 2022. № 11. С. 134–142.*

27. 19. Череватенко І. М. Принцип законності та обґрунтованості нотаріальних актів щодо посвідчення безспірних прав Liber Amicorum Вячеслав Комаров / за ред. Т. Комарової. Харків : Право. 2020. С. 1147–1156.

28. Шутенко О. В. Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ: впровадження змін щодо діяльності консульських установ при здійсненні нотаріальних дій. *Journal «ScienceRise: Juridical Science». 2021. № 1(15). С.20-23.*

29. Ярмиш, О. Нотаріат в Україні: теорія і практика: підручник. Харків: Право, 2021. 450 с.

30. Гуменюк, В. В. Етапи історичного розвитку нотаріату в епоху цифровізації. Аналітично-порівняльне правознавство, 2025, С.782-788.

31. Долинська М.С. До питання впровадження в Україні засадничих принципів системи е-нотаріату. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична), 2023. С.89-98.*

32. Тимощук О. Г. Правове регулювання та розвиток суспільства: забезпечення захисту прав і свобод громадян в Україні в умовах євроінтеграції.

*Перспективи розвитку суспільно-гуманітарних наук в умовах євроінтеграції :
Матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (БНАУ, 11-12 квітня 2024 р.).
Біла Церква, 2024. С. 37-40.*

33. Тимошук О. Г. Захист прав і свобод людини і громадянина через призму діяльності інституту нотаріату в Україні в умовах війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 5. С. 195-197.

10. Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського

<http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України

<http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України

<http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека

<http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)

<http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І. Вернадського (включаючи юридичні науки)

<http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І. Вернадського

<http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна)

<http://www.vuzlib.net/> - економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)

<http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/> - електронні наукові видання НБУ ім. В.І. Вернадського

Інформаційна система «Законодавство України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>.

Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції URL: <https://minjust.gov.ua/>

Офіційний веб-портал «Судова влада» URL: <https://court.gov.ua/>

Офіційний веб-сайт Офісу Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>

Офіційний веб сайт Міністерства внутрішніх справ. URL: <https://mvs.gov.ua/>

Council of Europe HELP. URL: <http://help.elearning.ext.coe.int/>

Наукова Бібліотека СНУ ім. Володимира Даля. URL: <http://library.snu.edu.ua>

Факультет права, гуманітарних і соціальних наук СНУ ім. В. Даля . URL: <http://pravo-snu.com.ua/>

Юридична клініка «PRO BONO» при факультеті права, гуманітарних і соціальних наук СНУ ім. В. Даля. URL: <http://pravo-snu.com.ua/clinic/>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних завдань
з дисципліни
«АДВОКАТУРА ТА НОТАРІАТ УКРАЇНИ»
для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання
ОС «бакалавр», спеціальності 081/D8 «ПРАВО»
(електронне видання)

Укладачі:

КОТОВА Любов Вячеславна
ЗАГОРУЙ Людмила Миколаївна
АРСЕНТЬЄВА Олена Сергіївна
КУДРЯВЦЕВ Кирило Валерійович

Редактор

Техн. редактор О.В. Маслош
Оригінал-макет О.В. Маслош

Підписано до друку _____

Формат 60x84/16. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. №. Облік. вид. арк. _____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Адреса видавництва: вул. Іоанна Павла II, 17
Тел.+38(050)218 04 78, факс (06452) 4 03 42
e-mail: vidavnictvoSNU.ua@gmail.com